

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Юридичній освіті властива наступність. Викладач, починаючи читати дисципліну, ґрунтується на створених раніше розробках і лише в процесі накопичення знань і досвіду привносить авторське розуміння того чи іншого питання.

Першим викладачем адміністративного права на економіко-правовому факультеті був професор, доктор юридичних наук Олександр Олександрович Чувпило. Спочатку читали адміністративне право, підґрунтям якого було радянське адміністративне законодавство.

Період початку 1990-х років був складним для викладання цієї дисципліни. Змінювалася система органів державної влади, принципи їхньої побудови та функціонування. Починало формуватися адміністративне законодавство України. Були затверджені концепції адміністративної реформи й реформи адміністративного права. Виникли науково-теоретичні проблеми, пов'язані зі значним розширенням предмета адміністративного права. Змінилися підходи до методу адміністративно-правового регулювання.

Осмилення нових правових явищ зумовлювало оновлення методики викладання, звернення до досвіду адміністративно-правового регулювання в зарубіжних країнах та історії адміністративного права. До робочої програми були внесені питання з історії адміністративного права та адміністративного права зарубіжних країн. На жаль, як справедливо зазначено в літературі, ця галузь незаслужено замовчується в більшості видань з історії держави і права [1, с. 233].

У 1999 р. Олександром Олександровичем Чувпило був підготовлений і виданий практикум з адміністративного права України. У 2000 р. з його ініціативи у Центрі практичного навчання економіко-правового факультету почала працювати юридична ординатура на базі управління зі звернень громадян Донецької обласної державної адміністрації.

До сьогодні існують проблеми адекватного тлумачення в поняттях і категоріях сутності процесів, що відбуваються в системі публічної влади нашої держави. Критичне осмилення термінів, подій і документів — невід'ємна частина діяльності викладача. Творчий підхід неможливий без критичної оцінки вже відомого. Складна ситуація виникає тоді, коли поняття або оцінка стали загальноживаними в навчальній і науковій літературі.

У вітчизняній адміністративістиці найчастіше поняття органів державного управління застосовується до органів лише однієї з підсистем загальної системи державного управління — органів виконавчої влади. Відбувається необґрунтоване ототожнення понять «державне управління» та «діяльність органів виконавчої влади».

У багатьох зарубіжних країнах в адміністративному праві замість терміна «державне управління» використовується термін «публічна адміністрація» або «публічне адміністрування». Поняття публічної адміністрації є більш точним, воно більше за обсягом і змістом. В окремих вітчизняних наукових і навчальних роботах цей термін знаходить своє відображення. Ці проблемні питання внесені до нашої робочої програму курсу та розглядаються в процесі вивчення дисципліни.

На сьогодні адміністративне право читають випускники нашого факультету доценти кафедри адміністративного та фінансового права, кандидати юридичних наук: Микола Васильович Удод, Наталія Євгенівна Косач, Анжеліка Євгенівна Краковська. У процесі впровадження кредитно-модульної системи навчання викладачі накопичили досвід з раціонального використання лекційного часу й організації самостійної роботи студентів. Виникла потреба використання візуальних методів у викладанні. Традиційні вербальні методи викладання матеріалу активізують абстрактно-теоретичний рівень розумової діяльності. Збільшення питомої ваги образного матеріалу сприяє активнішій участі емоцій, переживанню ставлення до відображеного знання, що робить запам'ятовування більш міцним. Досвід роботи переконує в перевазі застосування мультимедійної техніки.

У 2004 р. Н.Є. Косач і А.Є. Краковська випустили навчальний посібник з адміністративного права України, який потім неодноразово перевидавався. З введенням в Україні в 2005 р. адміністративного судочинства відповідна тема з'явилася в робочій програмі курсу. У 2006 р. було видано навчальний посібник «Основи адміністративного судочинства в Україні». У роботі над другою частиною цього посібника («Орієнтовний модульний курс викладання основ адміністративного судочинства») брав участь М.В. Удод. Починаючи з 2009 р. набору для студентів читається курс «Адміністративне судочинство».

У 2002 р. була створена юридична клініка з адміністративного права, яку очолив М.В. Удод. Щороку навчання в юридичній клініці проходять понад 15 студентів, де вони мають можливість реалізувати свої теоретичні знання, набути необхідних практичних навичок та умінь. В результаті навчання студенти ведуть прийом громадян, складають процесуальні документи та представляють законні права громадян в державних та судових органах.

З часом з'явилася можливість створення для магістрів та спеціалістів адміністративно-правової спеціалізації. Виникла необхідність розроблення курсів нових дисциплін для підготовки студентів-юристів, які спеціалізуються для роботи в державних органах. З-поміж таких дисциплін читаються «Проблеми адміністративного права» і «Проблеми адміністративного судочинства».

Юрист повинен не лише знати, які відносини регулює галузь права, а розуміти сутність цих відносин. Управлінська діяльність — комплексне явище з багатьма елементами, їхньою складною структурою й різноманітними взаємозв'язками з іншими явищами. Оскільки різні сторони публічного управління регулюються правовими нормами, то різні сторони державного та муніципального управління вивчають у межах різних юридичних дисциплін. Конституційне право, адміністративне право, комунальне право, фінансове право, податкове право розглядають переважно або виключно діяльність держави. У межах інших галузевих дисциплін вивчають діяльність держави як учасника тих чи інших правових відносин.

Законодавець часто вживає для характеристики управлінської діяльності термінологію, лише зовні схожу з термінологією наук про управління. Тому завданням викладача є показати міждисциплінарні зв'язки та використовувати однакові терміни для позначення одних і тих самих явищ.

Об'єкт науки публічного управління достатньо визначений — це діяльність держави та інших суб'єктів публічної влади, переважно на власній території, що претендує на відповідність громадським інтересам і на розв'язання суспільно значущих завдань. Проте між сферами уваги публічно-правових та публічно-управлінських наук

існують кардинальні відмінності, зокрема дослідження неформальних і дискреційних форм діяльності в публічному управлінні.

Наука публічного управління пов'язана із загальною теорією управління. Теорія управління у власному розумінні розроблена в межах кібернетики. Типологія функцій управління, уявлення про логічні етапи процесу управління, управлінські ресурси й методи, структурну організацію управління застосовуються в усіх видах управлінської діяльності та управлінської науки. Ці абстрактні, метатеоретичні поняття зрідка застосовуються в такому вигляді в межах окремих управлінських дисциплін. Кожна окрема наука зазвичай розробляє свою систему категорій, концепцій і підходів, які конкретизують загальні поняття щодо певної сфери. Це характерно й для публічного управління [2, с. 3].

Позитивно впливає на викладання адміністративного права розширення зв'язків адміністративної науки з іншими управлінськими науками. Існування на економіко-правовому факультеті кафедри інформаційних систем управління частково дозволяє забезпечити такий зв'язок.

Удосконалення методики викладання завжди є нагальним завданням у підготовці фахівців, які відповідають потребам нового часу й ринку праці. Крім цього потрібно підвищувати кваліфікацію викладачів, впроваджувати нові інформаційні технології. Проведення різними країнами адміністративних реформ, фактично, за єдиною схемою, свідчить про якісні зміни науки адміністративного права [3, с. 253]. В даний час написані роботи з міжнародного та європейського адміністративного права. Тому необхідно розглянути можливість внесення європейського адміністративного права до переліку дисциплін, що вивчаються студентами адміністративно-правової спеціалізації.

1. *Минникес И.В.* Структура курса истории отечественного государства и права: проблемы преподавания // Правоведение. — 2010. — № 6. — С. 228–236.

2. *Старцев Я.Ю.* Система государственного управления: политический анализ.— Екатеринбург, 2001. — 288 с.

3. *Талапина Э.В.* Реформы государственного управления: сравнительно-правовой анализ // Правоведение. — 2008. — № 2. — С. 238–253.